

Bosontwikkeling in Noord-Nederland

De Stadsherberg in hartje Assen stond op woensdag 29 mei jl. in het teken van de bosontwikkeling in Noord-Nederland. De directie Bos- en Landschapsbouw organiseerde op die dag een minisymposium ter gelegenheid van het verschijnen van de nota: "Bosvisie Noord Nederland". Peter Schütz was een van de ongeveer 170 aanwezigen en verwerkte zijn indrukken tot een Bos en Hout Bericht.

Dat de Bosvisie Noord-Nederland* voorziet in een behoefte, daar twijfelde eigenlijk niemand aan tijdens het minisymposium „Bos in Noord-Nederland – mogelijkheden, ontwikkelingen, kansen”.

De Groninger gedeputeerde drs. G. Beukema zei dat hij als provinciaal bestuurder zeer ingenomen was met deze formulering van het Rijksbeleid. Maar zowel hij als enkele andere sprekers keken naar de rijksoverheid en verlangden een evenrediger aandeel uit de pot met geld dan nu het geval is.

De Bosvisie, een produkt van de drie noordelijke consultantschappen van de directie Bos- en Landschapsbouw van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, is behalve een toekomstvisie op de bosontwikkeling in Noord-Nederland (Friesland, Groningen en Drenthe) een compleet handboek voor ieder die in dit deel van het land plannen heeft om nieuw bos aan te

leggen of ideeën heeft voor de ontwikkeling en beheer van bestaand bos. Om het verschijnen van deze visie enige luister bij te zetten- de boring zelf was overigens alleen in de vorm van een aantal kaarten en een samenvatting aanwezig- heeft de directie dit minisymposium georganiseerd.

De met diverse informatiestands opgeluisterde zaal was overvol en het gehoor bestond uit vertegenwoordigers van de particuliere sector en van verschillende ambtelijke en bestuurlijke niveau's. De belangstellenden hoorden directeur ir. W. Duffhues als dagvoorzitter in zijn welkomstwoord pleiten voor het meer stimuleren van het particuliere bos en het meer verzelfstandigen van staatsbossen. „Dat zou een zegen zijn”, waren zijn woorden. Hij citeerde de hoofd-doelstelling van het Meerjarenplan Bosbouw („Het binnen het kader van het totale overheidsbeleid bevorderen van zodanige voorwaarden en omstandigheden, dat het bosareaal in Nederland naar omvang en kwaliteit zo goed mogelijk tegemoet komt aan de in de samenleving bestaande wensen ten aanzien van de functie-ervulling van het bos, nu en in de toekomst, op een door de samenleving geaccepteerd kosten-niveau”) en benadrukte dat de Bosvisie een vertaling van deze doelstelling is naar de gebieden waar het om gaat en naar de mensen die ermee te maken hebben.

Inhoud van de bosvisie

Ir. P. van den Tweel (Staatsbosbeheer, tot voor kort directie Bos- en Landschapsbouw en vanuit die directie betrokken bij het totstandkomen van de Bosvisie) vroeg zich in zijn toelichting op de bosvisie af of alweer een Rijksnota wel zinvol is. Hij beantwoordde die vraag zelf met ja. „De visie levert een goed uitgangspunt om de discussie over bosuitbreiding te starten”, zei hij. „De uitgangspunten zijn nu vastgelegd en niet mis te verstaan”. Daarnaast wees hij er op dat de Bosvisie uniek is in die zin dat de drie noordelijke provincies de eersten zijn die over een dergelijk document beschikken.

Vervolgens ging hij eerst in op het wezen van multifunctioneel bos. Hij betoogde dat een aantal functies heel goed samen kan gaan omdat ze elkaar vaak aanvullen en overlappen en maar zelden elkaar bijten. „Alleen, je moet het wel willen zien”, vond hij. Het langst bleef van den Tweel stilstaan bij de verschillende hoofdstukken van de Bosvisie. De hoofdstukken 2 en 3 gaan in op de relatie tussen de kwaliteit van het milieu en de groeiplaats, waarbij tevens mogelijke maatregelen naar voren komen die genomen kunnen worden tegen effecten als verzuring en

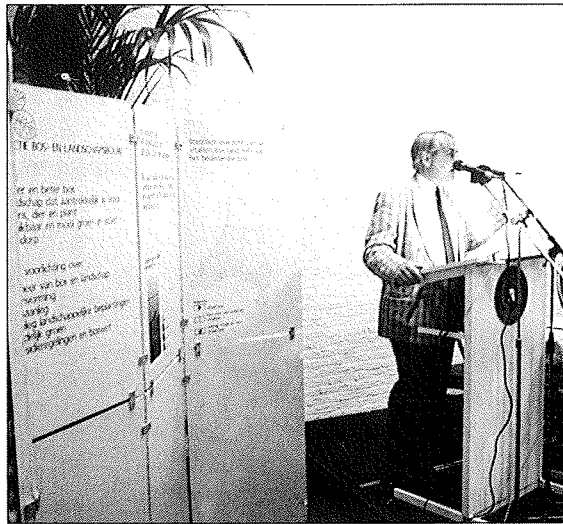
verdroging. Hoofdstuk 4 gaat in op de natuurontwikkeling in bossen, zowel in bestaande als in de nieuw aan te leggen. Criteria voor natuurontwikkeling passeren de revue, die vervolgens leiden tot een stappenplan.

Hoofdstuk 5 behandelt de financieel-economische verkenning, een onderwerp dat tijdens het symposium door een andere spreker nader werd belicht. De Bosvisie geeft mogelijkheden om de omvang en kwaliteit van de oogstbare hoeveelheid hout in het noorden te vergroten (een reële verhoging met 50% is mogelijk!). Hoofdstuk 6 zet de verschillende functies die het bos kan vervullen op een rijtje, terwijl hoofdstuk 7 een synthese is van hetgeen in het voorafgaande aan de orde is geweest. Dit hoofdstuk bevat de feitelijke visie. De bosbouwkundige hoofdstructuur en de bijbehorende boszones en bosontwikkelingszones vormen hier de twee elementen van de hoofdzonering.

Tenslotte ging ir. van den Tweel wat nader in op de groeiplaats ("Vroeger waren we er in de bosbouw aan gewend dat als de grond nergens geschikt voor was deze bestemd werd voor bos. Tegenwoordig is dat gelukkig aan het veranderen.") en het gebruik van de groeiplaatspotentiekkaart met behulp van een stappenplan.

Bos in relatie tot woon, werk- en leefklimaat

Drs. G. Beukema verklaarde in zijn bijdrage met nadruk dat hij ondanks een „anti-bos” imago geen tegenstander is van bosbouw. Wel dat hij zich krachtig zal verzetten tegen een versnipperde houtteelt in een gebied met grote landschappelijke waarde. Hij wees op de aanvallende wildgroei in de aanvragen voor houtteelt als agrarisch gewas, die hij overigens weet aan de beroerde situatie in de akkerbouw. Hij schetste een beeld van niet gebruikte landbouwgronden, verpaupering en leegstaande gebouwen als de trend van de afname van het economisch belang van de landbouw in de provincie zich voortzet. „Dat zal op korte termijn ook zeker gevolgen hebben voor de leefbaarheid van het gebied. Voor ons als provinciebestuur een reden temeer om het initiatief te nemen tot het maken van een gedegen analyse van de landbouwkundige en leefbaarheidsproblemen op het platteland”. Hij benadrukte het belang van een integrale planmatige aanpak bij de herstructurering van de landbouw om versnippering in het ruimtegebruik te voorkomen. Bos als een van de mogelijke oplossingen zag hij vooral in de vorm van grootschalige permanente boscomplexen met een meervoudige functie in delen van de Veenkolonien. In Noord-Groningen zag hij mogelijkheden van een versterking van de landschap-

*Ir. W.F.S. Duffhues,
directeur Bos en
Landschapsbouw.*

pelijke hoofdstructuur met bos en beplantingselementen op de kwelderwal Winsum, Usquert, Uithuizermeeden. Bovendien past dit idee ook in de plannen voor bosaanleg op kleigronden zoals voorgesteld wordt in het natuurbeleidsplan. Hij besloot zijn betoog met het initiatief van de Bosvisie loffelijk en inspirerend te noemen, maar riep tegelijkertijd het rijk op middelen in te zetten voor de uitvoering van de met behulp van de Bosvisie te ontwikkelen plannen.

Economische aspecten van bos

Ir. S Thijssen van de Grontmij belichtte de economische aspecten van bos. Hij stelde onomwonden dat Nederland bosarm is en het ook zal blijven als er geen substantiële wijzigingen optreden in de financiering van de bosuitbreiding. „De houtprijzen zijn laag, de grondprijzen zijn hoog, voor bosuitbreiding door particulieren zijn subsidies derhalve onontbeerlijk,” zei hij. Maar tot nu toe zijn ze te laag om een grootschalige overstap van bijvoorbeeld akkerbouw naar houtteelt mogelijk te maken. De huidige subsidies houden te weinig rekening met de verminderde vermogensposities en de verminderde arbeidsbehoefte in de agrarische onderneming. Hij wees erop dat het animo voor de houtteelt door de landbouw in de noordelijke provincies daarom volgens recent onderzoek niet meer dan 5000 ha zal bedragen, Dit biedt nauwelijks vooruitzicht op een permanente stijging van voldoende omvang van hout in de regio. „De problematiek rond de bosuitbreiding in Nederland is dat particulieren op bedrijfseconomische gronden niet meer kunnen financieren dan hun eigen belang strekt. De economische betekenis van hout is slechts een fractie van de totale betekenis van het bos. De financiering van alle maatschappelijke meerwaarden van bos is daarom

zonder twijfel de verantwoordelijkheid van de overheid", betoogde hij.

Thijsen besloot met te stellen dat grootschalige bosaanleg in het noorden alleen mogelijk is als de overheid het financiert. Als bosuitbreiding een maatschappelijke prioriteit heeft moet het ook betaald worden door de maatschappij. Bossen in Nederland moeten daarom volgens hem worden beschouwd en betaald als collectieve goederen. Een paar centen per m³ aardgas, per kWh electriciteit, een kwartje zelfs per liter brandstof of via provinciale opcenten zijn daarvan voorbeelden. Dan komt het bos dus echt aan de orde, vond hij.

Bos in relatie tot milieu

Na de pauze waren milieu en natuurontwikkeling, elk in relatie tot bos, onderwerpen van gesprek.

Ir. P. Bennema, directeur van de Dienst Ruimte en Groen van de provincie Drenthe, eindigde zijn betoog met te zeggen: „Het Rijk moet niet alle centen in de Randstad laten". Daarvòòr had hij het zorgelijke beeld van de bosvernietiging over de hele wereld geschetst en benadrukt dat het kijkend naar de toestand van het milieu niet voldoende is om alleen over bos en ons eigen milieu te praten. En hij wees op het bos dat elders vernietigd wordt om ruimte te maken voor landbouwgrond waarop vervolgens voer voor de Nederlandse veestapel wordt geproduceerd. Een proces dat eindigt bij het Nederlandse mestoverschot en de bijbehorende milieuproblematiek. Daarmee gaf hij duidelijk aan dat het onderwerp bos en milieu niet klaar is met een eenvoudig bosbouwplan.

Vervolgens zette hij meer op regionaal niveau de negatieve gevolgen van het slechte milieu op bos en de positieve invloed die bos daarentegen op het milieu kan hebben tegenover elkaar en concludeerde dat het bos daarbij de verliezer is. Grondwaterpeilverlaging, viatliteitsvermindering en schade door recreatiedruk worden niet gecompenseerd door de gunstige eigenschappen van bos, te weten het scheppen van ontplooiingsruimte voor flora en fauna, de bescherming van bodem, water en lucht en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. „En daarnaast is bos gewoon leuk" zei hij.

Ernstige bezwaren maakte hij tegen bos als een soort buffer tegen allerlei vormen van vervuiling, terwijl de vervuiling gewoon bij de bron aangepakt moet worden. „Laat bosaanleg geen aflat zijn voor eigen handelen". Hij verzekerde tenslotte de aanwezigen in de zaal dat de planologische bescherming van grote en kleine bossen zijns inziens voldoende geregeld is in het streek-

plan en dat nieuwe bossen wat het streekplan betreft ook welkom zijn in Drenthe.

Bos en natuurontwikkeling

Een iets ander geluid liet mevrouw M. Hollema-Eikenberg, voorzitter van de stichting „Het Drentse Landschap" horen. Om te beginnen had ze slecht nieuws voor ir. van den Tweel, die een warm pleidooi had gehouden voor het multifunctionele bos. „Mooi begrip" zei zij „daar niet van, daarom wordt het ook zo vaak gebruikt. Maar wij wijzen het af. Ieder die ervaring heeft met multifunctioneel gebruik weet dat alle disciplines die je erin onder brengt niet optimaal tot hun recht kunnen komen. Wij vinden vanuit onze doelstelling dat de natuurontwikkeling uitgangspunt moet zijn ten opzichte van andere functies".

Zij begon haar betoog met te stellen dat het Drentse Landschap de Bosvisie een sympathieke nota vindt en het toejuicht dat er in Nederland meer bos komt en dat er meer hout geproduceerd wordt om de toevoer uit derde wereld landen te verminderen. Bovendien heeft zij er geen moeite mee dat cultuurvormen van bos in stand worden gehouden, maar in de rest van haar betoog plaatste zij wel steeds weer vraagtekens en kanttekeningen bij de verschillende elementen van de bosvisie.

Niet veel goede woorden had ze over voor 'n begrip als de Ecologische Hoofdstructuur. Een begrip waar ze niet omheen kan, maar dat haar ook het gevoel geeft met ons op de loop te gaan. Het Drentse Landschap hecht meer belang aan actuele of potentiële waarden voor natuurontwikkeling dan aan de toevallige ligging in een vanachter het bureau geponoerd begrip Ecologische Hoofdstructuur. Vermesting, verzuring, verdroging en alle andere vormen van luchtvervuiling, het zijn gemeenschappelijke vijanden van natuurbescherming en bosbouw meende zij, maar bekalking en bemesting van bos tegen verzuring noemde zij symptoombestrijding.

Bos als een van de structuurvormende elementen in het landschap juichte zij toe, maar dan liever niet met de tijdelijke populier, zeker niet als die aangeplant wordt als plantage. „Drenthe is een eiken provincie en is de eik als trage groeier niet inherent aan die provincie?". Bos als buffer tegen geluid of ter bescherming van de drinkwaterkwaliteit, daar geloofde zij niet erg in en ook zij was huiverig voor het beplanten van de karakteristieke open gebieden. Mevrouw Hollema besloot haar betoog met een krachtig pleidooi voor het gebruik van zuivere uitgangspunten. Onverbloemd pleiten voor houtproductie, recreatie en natuurontwikkeling, daar was zij helemaal voor, maar tegen het verbloemde taalgebruik als de multifunctionaliteit.

Gedachtenwisseling

In de afsluitende discussie onder leiding van ir. H. Zwaving, directeur LNO Drenthe, werden de besproken onderwerpen nog aangevuld met bijdragen van de ministeries van VROM en EZ. Drs. J. Weenink van het directoraat Milieubeheer van VROM onderstreepte het grote belang van de aanleg van bossen in de bestrijding van het broeikas-effect en de temperatuurstijging op aarde.

Drs. A. Breet, directie Proces en Lichte Industrie van EZ benadrukte het belang van een eigen sectoraal bosbeleid en onderschreef nadrukkelijk de visie dat een planmatige aanpak op een zo groot mogelijke schaal bij bosaanleg essentieel is. Aanwezigen uitten kritiek aan het adres van de overheid: gebrek aan voldoende technische voorlichting, ondoorzichtige en onwerkbaar subsidieregelingen en een tekortkoming van de overheid bij de inzet van middelen. Dit laatste werd weersproken en meer gezien als een probleem van instrumenten. Men deed voorstellen voor samenwerking met lagere overheden en de private sector (PPS).

Er blijkt duidelijk meer behoefte te zijn aan permanent multifunctioneel bos dan aan tijdelijke produktiebossen op willekeurige plaatsen. In dat verband pleitte vooral gedeputeerde Beukema voor het ombuigen van de Set-aside-premies naar structurele subsidies in de aanleg van permanent bos ten behoeve van meerdere doelstellingen.

Al met al bood het minisymposium rond de Bos-

visie een goede basis voor nader overleg en uitwerking. Het zou zinvol zijn als ook andere provincies zo'n bosvisie gaan ontwikkelen.

Peter Schütz

* De nota is te verkrijgen d.m.v. het overmaken van f45,- op girorekening 1159022 t.n.v. Directeur LNO Drenthe te Assen, onder vermelding van „Bosvisie“.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5, Postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH